

Robek, Edmund

"Wydobywanie dobra. Teologia chrześcijańskiego miłosierdzia", J. Zabielski, Białystok 2006 : [recenzja]

Warszawskie Studia Pastoralne 3, 319-323

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

J. ZABIELSKI: Wydobywanie dobra. Teologia chrześcijańskiego miłosierdzia, Białystok 2006, ss. 201.

W Wydawnictwie Uniwersytetu w Białymstoku ukazała się książka: *Wydobywanie dobra*. Jest to trzeci tom w serii: *Rozprawy Międzywydziałowej Katedry Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Białymstoku*. Te informacje zaostwiają tylko apetyt na bliższe poznanie Autora tej książki. Jest nim ks. Józef Zabielski. Jednak na próżno Czytelnik będzie wertował kartki tej pracy w poszukiwaniu biografii naukowej jej Twórcy. Tymczasem jest to ważny punkt wprowadzenia Czytelnika w lekturę książki, która w podtytule wskazuje na teologiczny charakter jej treści: *Teologia chrześcijańskiego miłosierdzia*. Kim jest Autor – teolog, który podjął się tak ważnej misji naukowej dla współczesnego Kościoła, jaką jest stworzenie teologicznej wizji chrześcijańskiego miłosierdzia? W spisie bibliograficznym, obok dokumentów Kościoła i tekstów patrystycznych (czy nie należało jednak zachować kolejności chronologicznej źródeł?) została umieszczona literatura przedmiotu. Właśnie w tej części bibliografii Czytelnik znajdzie 16 pozycji, przy których widnieje nazwisko Autora książki. Z przeglądu umieszczonych tam dzieł można się zorientować, że ks. J. Zabielski zajmuje się problematyką chrześcijańskiego miłosierdzia od dawna, gdyż pierwsza chronologicznie pozycja tego Autora: *Kult Miłosierdzia Bożego w ujęciu ks. Michała Sopoćko* (notabene nazwiska w języku polskim można odmieniać) jest datowana na rok 1978, a ostatnim w rankingu chronologicznym jest artykuł: *Postawa – cnota miłosierdzia jako problem i zadanie współczesnej edukacji*, który ukazał się w dziele zbiorowym: *Miłosierdzie jako wartość w języku współczesnej edukacji*, wydanym w Poznaniu w 2004 roku. Dużo cennej wiedzy na temat zainteresowań teologicznych Autora dostarczają same tytuły jego prac umieszczonych w „Bibliografii”. Osiem z nich bezpośrednio odnosi się do problematyki miłosierdzia, a drugie osiem oscyluje wokół tematów wyraźnie wskazujących na profil teologii, jaką uprawia Autor recenzowanego dzieła. Ostatecznie Czytelnik dowiadyuje się, że ks. J. Zabielski jest z wy-

kształcenia moralistą, o czym świadczy podtytuł jego książki z 1999 roku: *Współczesny indyferentyzm religijny. Studium teologicznomoralne*.

Z tą podstawową wiedzą o Autorze można rozpocząć lekturę książki. Ks. J. Zabielski zaczyna swoją refleksję teologiczną od ukazania miłosierdzia Boga w kontekście biblijno-dogmatyczno-moralnym; atrybut miłosierdzia nazywa bowiem objawioną prawdą wiary i zobowiązującym wzorem (rozdział I). Odpowiedź na podstawowe pytanie: jak ukazane zostało miłosierdzie w Starym Testamencie? – wymaga odwołania się do teologii biblijnej. Autor sięgnął do prac znanych biblistów polskich, jak np.: K. Romaniuka, S. Grzybka, J. Homerskiego, a także do dzieł autorów zagranicznych i na kanwie ich twórczych myśli omówił najpierw zagadnienie miłosierdzia jako przymiotu Boga, a następnie swoją refleksję skierował na miłosierdzie Boga w doświadczeniu ludu Starego Przymierza (punkt 1). Miłosierdzie Boże jest, według Autora, prawdą objawioną i nie podlega dyskusji, natomiast doświadczenie miłosierdzia wymaga prześledzenia dziejów narodu izraelskiego, który poprzez dzieła zbawcze doświadczał Bożego miłosierdzia (s. 22). W refleksji na ten temat Autor nie posługuje się jednak egzegezą biblijną, ale sięga do twórczości sługi Bożego M. Sopočki. Ten zabieg formalnie jest dopuszczalny, ale merytorycznie nie przyniósł spodziewanych rezultatów. Miłosierdzie Boże w doświadczeniu człowieka Starego Przymierza pozostaje zatem tajemnicą, której zrozumienia można szukać w Objawieniu Nowego Testamentu (punkt 2).

Na pierwszym miejscu znalazło się w tej części orędzie mesjańskie Chrystusa o miłosierdziu Bożym, a na drugim miejscu objawienie Bożego miłosierdzia w Osobie i czynach Jezusa Chrystusa. W tej refleksji obok literatury biblijnej (polskiej i zagranicznej), dogmatycznej i moralnej, Autor ubogacił swoją myśl teologiczną o dzieła M. Sopočki, a przede wszystkim często odwoływał się do nauczania Jana Pawła II. Owocem przeprowadzonych badań teologicznych w tej części jest skondensowana wizja miłosierdzia Bożego, która swoje apogeum osiąga w Misterium Paschalnym. Z tego „szczytu” Autor „spogląda” na miłosierdzie Boże objawione w Maryi i przez Maryję (punkt 3), ale swój wzrok kieruje też na miłosier-

dzie Boże w objawieniach prywatnych (punkt 4). W analizie tych ostatnich Autor ograniczył się do dwudziestego wieku (s. 48), oczywiście najwięcej miejsca poświęcając objawieniom s. Marii Faustyny Heleny Kowalskiej. Na koniec rozdziału ks. J. Zabielski dokonał podsumowania, które nie tylko streszcza przeprowadzoną refleksję, ale nadto wprowadza w kolejną porcję teologicznych zagadnień oscylujących wokół miłosierdzia chrześcijańskiego (s. 54).

Rozdział drugi został zatytułowany: „Koncepcja chrześcijańskiego miłosierdzia”. W punkcie pierwszym tego rozdziału Autor przedstawia rozumienie miłosierdzia i jego naturę powracając do biblijnych wątków najpierw Starego a potem Nowego Przymierza. W tym momencie wyjaśnia się przyczyna „niedosytu” treści biblijnych pierwszego rozdziału. Autor pozostawił znamienitą część biblijnych korzeni idei miłosierdzia do rozważania przy tworzeniu „modułu” chrześcijańskiego miłosierdzia. Zabieg ten jest ciekawy, ale może być też niebezpieczny, gdyż trudno jest oddzielić to, co należy do objawionej prawdy od tego, co stanowi „ideę” miłosierdzia. W tej części Autor analizuje również rozumienie i praktykę miłosierdzia w perspektywie historycznej kończąc swoją refleksję w tym punkcie na omówieniu miłosierdzia jako „wydarzenia miłości miłosiernej” – koncepcji personalistycznej. W tej części Czytelnik zostaje więc „przeprowadzony” przez wiedzę biblijną, historyczną i na koniec staje się uczniem personalistów.

W drugim punkcie tego rozdziału pojawiają się atrybuty chrześcijańskiego miłosierdzia. Autor omawia po kolei następujące zagadnienia: współuczestnictwo w dobru osoby; wzajemność doświadczenia dobra osoby; aksjologiczne zrównanie osób; wierność osobie. Tak jak w pierwszym rozdziale, tak i tutaj Autor zreasumował na końcu swoją refleksję i zapowiedział kolejną część swojej pracy. Jest nią trzeci rozdział zatytułowany: „Miłosierdzie jako normatyw chrześcijańskiego życia”. Normatyw, czyli miara, norma, domaga się fundamentu, albo jak chce Autor „źródła”, do których zalicza on: godność i dobro osoby; objawioną wolę Bożą i warunki dostąpienia miłosierdzia Bożego. W punkcie drugim Autor koncentruje swoją uwagę na rodzajach zobowiązań wobec miłosierdzia i na koniec przedstawia podmiot i przedmiot normatywu miłosierdzia.

Oceniając książkę pod kątem pastoralnym, najbardziej intrygującym wydaje się rozdział IV, w którym Autor ukazuje urzeczywistnianie chrześcijańskiego miłosierdzia we współczesnym świecie. Innymi słowy Czytelnik może się spodziewać, że otrzyma konkretne wskazania dla praktycznego zrealizowania „modelu teoretycznego” miłosierdzia chrześcijańskiego. W rankingu najważniejszych problemów, związanych z urzeczywistnianiem chrześcijańskiego miłosierdzia, na pierwszym miejscu powinna zostać umieszczona według Autora ambiwalencja postaw wobec miłosierdzia (punkt 1). Po omówieniu deprawacji miłosierdzia i ukazaniu „głodu” miłosierdzia u człowieka współczesnego, ks. J. Zabielski przechodzi do analizy pozytywnej ukazując rodzaje miłosiernej posługi we współczesnym świecie (punkt 2), a następnie zwracając uwagę na formy realizacji posługi miłosierdzia (punkt 3).

Ks. J. Zabielski, analizując rodzaje miłosiernej posługi, nazywa ją *specyficzną czynnością społeczną, na którą składają się dwa zespoły działań: jeden zmierza do przekazywania idei chrześcijańskiego miłosierdzia, drugi zaś dotyczy świadczenia płynącej z tej idei pomocy w aktualnej sytuacji życiowej* (s. 152). Ten drugi zespół działań bezpośrednio dotyczy posługi charytatywnej Kościoła. W pozycjach literatury przedmiotowej tej książki znalazły się dzieła pastoralistów polskich, którzy poświęcili swoją uwagę tej funkcji zbawczej Kościoła, jak np.: W. Przygoda, J. Wal, F. Woronowski. Jednak Autor tylko zasygnalizował tę literaturę pastoralną w treści punktu trzeciego: „Formy realizacji posługi miłosierdzia”. Oczywiście nie jest to zarzut, ani tym bardziej krytyka, ale raczej zwrócenie uwagi na zbyt daleko posuniętą specjalizację teologii, która często utrudnia, a czasami wręcz uniemożliwia dialog i współpracę naukową. Tymczasem pastoralista może się bardzo dużo nauczyć od moralisty, ale dobrze jest też, gdy moralista zgodzi się na pobieranie lekcji w szkole pastoralnej.

Książka ks. J. Zabielskiego jest dobrą szkołą teologiczną i każdy, kto zechce się zabrać za jej lekturę nie będzie zawiedziony. Dobrze ułożony plan, konsekwencja metodologiczna i „żywy” język ułatwiają Czytelnikowi zapoznanie się z bogactwem treści teologicznych, a po jej lekturze pozostaje przekonanie, że na płaszczyźnie pastoral-

nej miłosierdzie ściśle wiąże się z życiem całego Ludu Bożego i poszczególnych jego członków, ukazując przez to jego wartość i znaczenie dla całej ludzkości (s. 181). Na końcu należy też pochwalić praktyczne zamierzenie Autora, który lekcję teologiczną o chrześcijańskim miłosierdziu zatytułował: „Wydobywanie dobra”. Miłosierdzie jest bowiem wydobywaniem dobra przede wszystkim z człowieka, ale może też być wydobywaniem „dobra” z dobrze napisanej książki teologicznej.

Ks. Edmund Robek SAC